

Šakių rajono savivaldybės

2022-06-23 Nr.05-364

Administracijos direktoriui

Dėl tolimesnio 2021-03-31 sutarties VPS-53 vykdymo

Šiuo raštu kreipiamės į Jus, norėdami išreikšti savo susirūpinimą dėl tolimesnio 2021-03-31 Sutarties VPS-53 toliau („**Sutartis**“) vykdymo. Kaip žinia, 2022-02-24 dieną Lietuvos ir pasaulio geopolitinė situacija pasikeitė iš esmės. Karo veiksmai Ukrainoje ir istorijoje precedento neturinti sankcijų taikymo apimtis visame pasaulyje sutrikdė įprastus prekių tiekimo šaltinius, prekių logistines grandines, padidino visų žaliavų kainas. Natūralu, kad pasikeitimai geopolitinėje situacijoje turėjo esminį poveikį ir ekonominei realybei, kurioje turi būti vykdoma Sutartis. Atitinkamai, šiuo raštu norėtume inicijuoti diskusiją dėl sprendimų, kurie sudarytų mums *realių* galimybę tęsti Sutarties įgyvendinimą.

Kaip Jums yra žinoma UAB „Parama“ („**Tiekėjas**“) vykdydamas Sutartį, sudarytą su Šakių rajono savivaldybės administracija toliau („**Užsakovas**“), *atlieka Valstybinės reikšmės rajoninio kelio Nr. 3837 Šakiai - Bridžiai, kuriam Šakių mieste suteikti Striūpų ir Griškabūdžio gatvių pavadinimai, ruožuose nuo 0,00 iki 0,20km, nuo 0,00 iki 0,23 km ir nuo 0,23 iki 0,81 km rekonstravimas, įrengiant takus ir apšvietimo darbus.*

Lietuvoje ir Europoje susiklosčiusi situacija dėl Rusijos karinių veiksmų Ukrainoje ir dėl to iš esmės paralyžuotos gamybos Ukrainoje, Rusijai bei Baltarusijai taikomų tarptautinių sankcijų, lėmė fundamentalų neapibrėžtumą žaliavų rinkoje bei precedento neturintį kainų kilimą. Visa tai kelia milžinišką riziką, kad Užsakovui ir Tiekėjui nesutarus dėl reikiamų sprendimų, Tiekėjas negalės užtikrinti projekto tęstinumo.

Toliau glaustai pateikiame informaciją, apie svarbiausius iššūkius, su kuriais susiduria tiek Tiekėjas, tiek ir kitos įmonės, veikiančios kelių ir tiltų statybos sektoriuje.

Kelių ir tiltų statyboje gausiai naudojamos medžiagos, pavyzdžiui skalda, bitumas, cementas, metalas turi esminę reikšmę skaičiuojant galutinę statinio kainą. 2022-02-24 Rusijai užpuolus Ukrainą, šių medžiagų kainos rinkoje drastiškai išaugo ir dėl to, jog medžiagų tiekimas tiek dėl karinių veiksmų Ukrainoje, tiek dėl taikomų tarptautinių sankcijų ar panaikintų statybos produktų sertifikatų, vienu metu sustojo iš trijų didelių šių žaliavų rinkų – Ukrainos, Rusijos ir Baltarusijos¹. Tai jau lemia kritines tiekimo problemas ir poreikį ieškoti naujų rinkų šioms žaliavoms įsigyti. Tokia neapibrėžtumo situacija atsiliepia ne tik statybos darbų vykdymo terminams, bet be abejo ir statybos kainai.

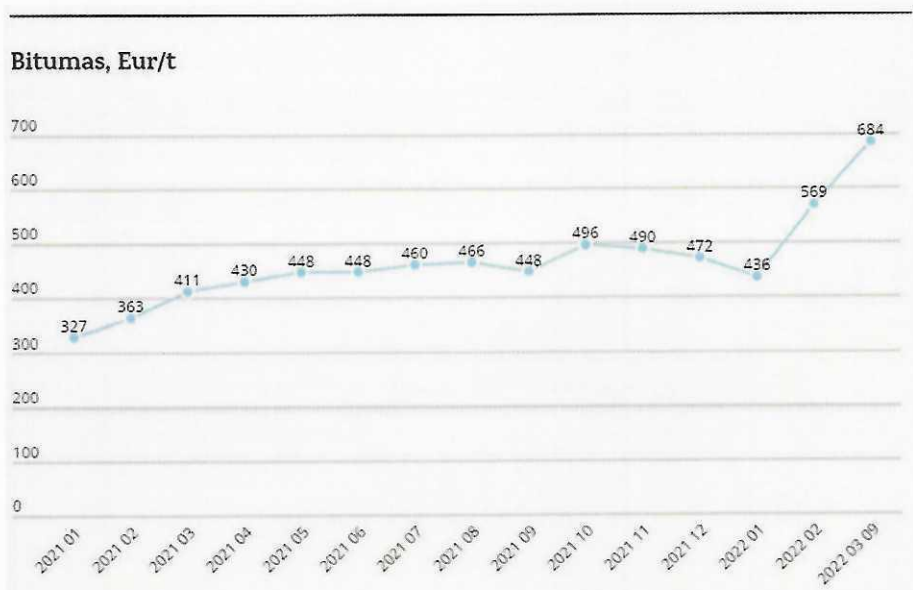
Bitumo, kuris yra vienas pagrindinių asfalto sudedamųjų dalių, kaina šio sezono pradžioje yra 2 kartus didesnė. Metalų, kurie yra būtini statant ir remontuojant tiltus, kaina taip pat yra padidėjusi 2 kartus. Cemento, kuris yra būtinas statant ar remontuojant tiltus, kaina pakilo 2 kartus. Žemiau iliustracijai pateikiame bitumo kainų pokyčius (Verslo žinių patiekama informacija²):

¹ <https://www.vz.lt/nekilnojamasis-turtas-statyba/2022/03/08/pradejo-stabdyti-rusisku-ir-baltarusisku-statybiniu-medziagu-sertifikatus-bet-lietuva-viena-ne-karys/>;

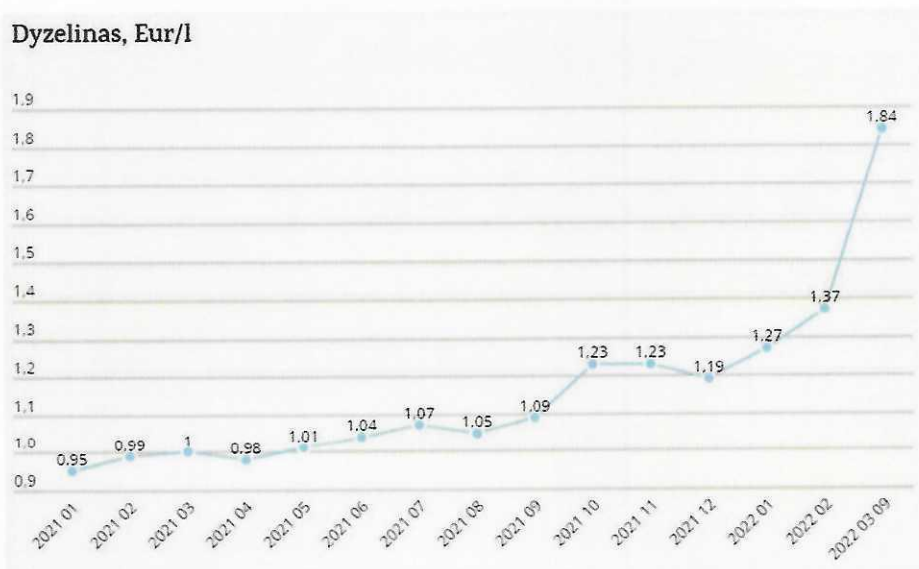
<https://www.vz.lt/pramone/2022/03/15/tarptautiniu-sertifikatu-netenka-ne-tik-baltarusiska-ir-rusiska-mediena/>.

²

<https://www.vz.lt/nekilnojamasis-turtas-statyba/2022/03/17/soko-istikti-kelininkai-bando-buti-igirsti-vyriausybes-gyvename-paraleliniuose-pasaulyuose/>.

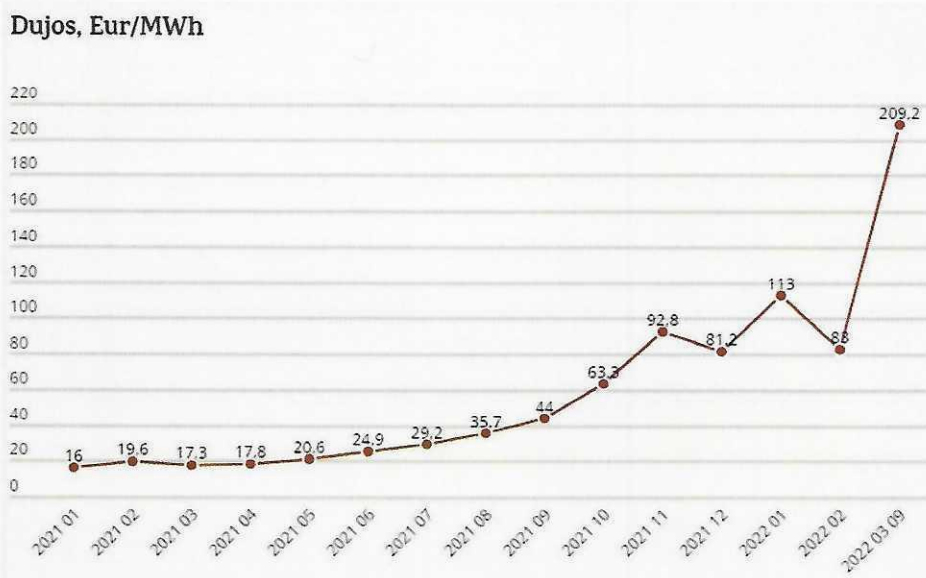

Pažymėtina, kad ir tokie resursai kaip dujos bei dyzelinis kuras sudaro reikšmingą dalį kelių ir tiltų statyboje. Dyzelino, kuris yra būtinas visai statybinei technikai ir logistikai, kaina per pastarąjį mėnesį pakilo 75 proc.:

Dujų, kurios yra būtinos asfalto gamyboje, kaina šio statybos sezono pradžioje yra 10 kartų didesnė nei 2021-aisias. Negana to, numatomas dar didesnis dujų (kaip ir elektros energijos) kainų augimas³.

UŽDAROJI AKCINĖ BENDROVĖ „PARAMA“

Veikiant tiekimo grandinių trūkinėjimo, precedento neturinčių kainų didėjimo bei neapibrėžtumo situacijoje, tolimesnis projekto vykdymas mums tapo dideliu iššūkiu. Teisių ir pareigų balansas tarp Užsakovo ir Tiekėjo išsikreipė, kadangi Tiekėjui Sutarties vykdymas tapo neproporcingai sudėtingas, brangus bei ženkliai peržengiantis normalios verslo rizikos ribas. Šių karo Ukrainoje sukeltų aplinkybių atsiradimo joks protingas ir apdairus tiekėjas negalėjo numatyti bei atitinkamai tokių aplinkybių atsiradimo riziką įskaiciuoti į darbų kainą. Akivaizdu, kad tokių aplinkybių negalėjo numatyti bei nenumatė ir Užsakovas.

Aukščiau nurodytų aplinkybių kontekste, kviečiame kartu ieškoti sprendimų, kurie leistų Tiekėjui realiai įvykdyti Sutartimi prisiimtus įsipareigojimus. Mūsų vertinimu, tokie sprendimai galėtų būti siejami su vienkartinio Sutarties kainos peržiūrėjimu ir (ar) susitarimu dėl periodinio kainos indeksavimo. Pavyzdžiui, įdiegiant kainos indeksavimo mechanizmus, kurie yra numatyti Viešųjų pirkimų tarnybos paskelbtoje Statybos rangos darbų tipinėje sutartyje⁴.

Atkreipiame dėmesį, kad tiek teisės aktai, įskaitant ir viešojo pirkimo būdu sudarytų sutarčių vykdymą reglamentuojančius teisės aktus, tiek ir juos aiškinanti teismų praktika tokiomis aplinkybėmis kaip šios, leidžia šalims susitarti dėl sutarties kainos peržiūros ir/ar jos indeksavimo mechanizmo įtraukimo į viešojo pirkimo sutartį. Paaiškiname tai išsamiau.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso („CK“) CK 6.204 str. numato galimybę pakeisti sutartį tuo atveju, jeigu iš esmės pakeičia sutartinių prievolių pusiausvyrą ir dėl to sutarties vykdymas vienai šaliai pasidaro sudėtingesnis, nei kitai šaliai. Toks esminis aplinkybių pasikeitimas gali įvykti ir tuomet, kai „iš esmės padidėja įvykdymo kaina“. Ką reiškia sutarties įvykdymo kainos padidėjimas rangos darbų sutarties atžvilgiu paaiškina CK 6.685 str. 2 d., numatantis, kad „rangovas turi teisę reikalauti perskaičiuoti sutarties kainą, jeigu dėl ne nuo jo priklausančių aplinkybių faktiška statybos darbų kaina padidėjo daugiau kaip **penkiolika procentų**“. Atkreipiame dėmesį, kad lyginant 2021 metais kovo mėn. sutarties pasirašymo metu paskelbtą SSKI (indeksas -112,5374) su 2022 metų gegužės mėn. paskelbtu SSKI (indeksas-136,4287) kainos padidėjo 21,2 proc.

Šios nuostatos aiškiai parodo, kad šiuo metu galiojančiuose teisės aktuose yra nustatyti išimtiniai atvejai, kai dėl iš esmės pasikeitusių aplinkybių būtina ieškoti šalių interesų pusiausvyros siekiant

⁴ <https://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/statybos-rangos-darbu-tipine-sutartis>

UŽDAROJI AKCINĖ BENDROVĖ „PARAMA“

apsaugoti šalis nuo galimų neproporcingai didelių, palyginti su sutarties keitimu, nuostolių atsiradimo⁵.

Kalbant apie viešųjų pirkimų būdu sudarytų sutarčių vykdymą reikia pripažinti, kad viešųjų pirkimų būdu sudarytos sutartys privalo būti vykdomos griežtai, nenukrypstant nuo jų sąlygų. Tačiau tai jokiais būdais nereiškia, kad tokios sutartys apskritai negali būti peržiūrimos ir šalims susitarus – keičiamos. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo (VPĮ) yra 89 str. aprašytos situacijos, kuomet ir kokia apimtimi gali būti keičiamos viešojo pirkimo sutartys⁶.

Nagrinėjamos situacijos kontekste, yra galimybė keisti Sutartyje nustatytą kainą ir/arba į Sutartį galėtų būti įtrauktas kainos indeksavimo mechanizmas, taikant VPĮ 89 str. 1 d. 3 p. numatytus teisinius pagrindus.

Konkrečiai, VPĮ 89 str. 1 d. 3 p. numato, kad viešojo pirkimo sutartis jos galiojimo laikotarpiu gali būti keičiama neatliekant naujos pirkimo procedūros, kai ***pakeitimo poreikis atsirado dėl aplinkybių, kurių protinga ir apdairi perkančioji organizacija negalėjo numatyti***.

Šiuo atžvilgiu reikia pripažinti, kad įstatymas nustato tam tikrus apribojimus. Pakeitimas negali iš esmės pakeisti pirkimo sutarties pobūdžio (t. y. iš esmės nėra pakeičiamas pirkimo objektas, pavyzdžiui, iš darbų į prekes), atskiros pakeitimo vertė negali viršyti 50 proc., o bendra atskirų tokių pakeitimų vertė – 100 proc. pradinės pirkimo sutarties vertės. Tačiau įstatymas leidžia reaguoti į susidariusią situaciją ir leidžia atlikti kiekio, kainos, terminų ar kitų sutartis nuostatų keitimų, kurie leistų spręsti nenumatytų aplinkybių sukeltus sutarties vykdymo iššūkius.

Kasacinio teismo praktikoje taip pat yra išaiškinta, kad galimybė keisti viešojo pirkimo būdu sudarytos rangos sutartyje sulytą darbų kainą galima tais atvejais, kai ją lemia svarbios, objektyvios nuo rangovo nepriklausančios priežastys, kurių nebuvo galima numatyti tarantis dėl darbų kainos⁷.

VPĮ 89 str. 1 d. 3 p. sąlyga, jog „***pakeitimo poreikis atsirado dėl aplinkybių, kurių protinga ir apdairi perkančioji organizacija negalėjo numatyti***“ yra vertinamojo pobūdžio. Kaip pažymėta Viešųjų pirkimų direktyvos⁸ preambulės 109 p., sąvoka „nenumatytos aplinkybės“ reiškia aplinkybes, kurių nebuvo įmanoma nuspėti, nepaisant to, kad perkančioji organizacija pagrįstai apdairiai rengėsi pradiniam sutarties skyrimui, atsižvelgdama į visas jos turimas priemones, konkretaus projekto pobūdį ir charakteristikas, gerąją praktiką atitinkamoje srityje ir poreikį užtikrinti tinkamą rengiantis sutarties skyrimui panaudotų išteklių ir numatomos jos vertės santykį.

Šiuo atveju akivaizdu, kad Ukrainoje vykstantis karinis konfliktas, itin plataus masto tarptautinės sankcijos Rusijai ir Baltarusijai, prekių embargas ir dėl to neprognozuotai išaugusios žaliavų, resursų kainos yra aplinkybės **(i)** dėl kurių atsirado **objektyvus**, neatidėliotinas poreikis pakeisti Sutartį, t. y. peržiūrėti jos kainą ir (ar) numatyti kainos indeksavimo mechanizmą; **(ii)** šių aplinkybių atsiradimo Užsakovas negalėjo numatyti net ir elgdamasis itin apdairiai.

Šiuo atžvilgiu galima sutikti su tuo, kad planuodamas savo veiklą verslas turi valdyti esmines savo veiklos rizikas. Kita vertus, verslas gali valdyti tik tokias rizikas, kurios yra įprastos ir daugiau ar

⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015-05-22 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-311-415/2015.

⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011-04-05 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-304/2011.

⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019-11-22 nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-364-469/2019.

⁸ 2014-02-26 Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB.

UŽDAROJI AKCINĖ BENDROVĖ „PARAMA“

mažiau prognozuojamos. Tačiau šiuo atveju mes stebime precedento neturinčią situaciją, kurios prognozuoti negalėjo nei verslas, nei Lietuvoje veikiančios perkančiosios organizacijos.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytus argumentus, įvertinus rinkoje susiklosčiusią situaciją bei teisinį reglamentavimą, manome, kad yra tenkinamos visos VPĮ 89 str. 1 d. 3 p. sąlygos. Šis VPĮ straipsnis leidžia pakeisti Sutartį peržiūrint jos kainą ir (ar) nustatant periodinį kainos indeksavimo mechanizmą. **Savo ruožtu, Tiekėjo teisę reikalauti kainos peržiūros susidariusioje situacijoje numato CK 6.685 str. 2 d. ir 6.204 straipsniai.**

Atkreipiame dėmesį, kad nepakeitus Sutarties turinio taip, kad būtų išspręstas esminio sutarties vykdymo aplinkybių pasikeitimo sukelti iššūkiai, kyla milžiniška rizika projekto tęstinumui. Tiekėjui gali kilti poreikis sustabdyti darbų vykdymą remiantis nenugalimos jėgos (lot. *force majeure*) aplinkybėmis. Tai tikrai nebūtų mūsų prioritetas, todėl skatiname rasti abi šalis tenkinančius sprendimus, atstatančius šalių teisių ir pareigų balansą.

Tikimės, kad Užsakovas rimtai įvertins šiame rašte mūsų išdėstytą susirūpinimą susidariusia situaciją, problemas, su kuriomis susiduriame bei įvertins pasiūlytus sprendimus. Esame pasiruošę susitikti su Jumis situacijos dėl tolimesnės Sutarties vykdymo eigos aptarimui.

Pagarbiai

Generalinis direktorius

Raimondas Juodsnukis

D.Aliulienė, 8 315 73950, el.paštas: daiva@alytausparama.lt